

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

Fakulta medzinárodných vzťahov

Evidenčné číslo: 105003/B/2020/36114651038691588

Politický vývoj Japonska v medzivojnovom období

Bakalárska záverečná práca

2020

Huy Nguyen Duc

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
Fakulta Medzinárodných vzťahov

Politický vývoj Japonska v medzivojnovom období

Bakalárska záverečná práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Fakulta medzinárodných politických vzťahov

Vedúci záverečnej práce: PhDr. Rudolf Kucharčík, PhD.

Miesto a rok predloženia práce
Bratislava 2020

Huy Nguyen Duc

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne s použitím uvedenej literatúry a ďalších uvedených informačných zdrojov.

Dátum:

.....

podpis

ABSTRAKT

NGUYEN DUC, Huy: *Politický vývoj Japonska v medzivojnovom období*. (Bakalárska Práca) – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: PhDr. Rudolf Kucharčík, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2020, počet strán: 39

Práca sa zaoberá Japonskom v medzivojnovom období. Súčasťou práce je analýza udalostí, ktoré ovplyvnili, resp. viedli k japonskej politike v medzivojnovom období a ktoré majú svoj pôvod v krokoch politických lídrov už od 19. storočia. Práca charakterizuje japonskú vnútornú politiku a zahraničnú politiku v 20. a 30. rokoch minulého storočia ak aj nástup japonského militarizmu a autoritatívnej vlády.

Kľúčové slová: Meidži, Taišó, Šówa, medzivojnové obdobie, Japonsko

ABSTRACT

NGUYEN DUC, Huy: *Political development of Japan in the interwar period*. University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations, Department of International Political Relations. – PhDr. Rudolf Kucharčík, PhD. – Bratislava, FMV EU, 2020. 39 pages

The work deals with Japan in the interwar period. Part of the work is the analysis of events that affected, respectively, led to Japanese politics in the interwar period and which have their origins in the footsteps of political leaders since the 19th century. The work characterizes Japanese domestic policy and foreign policy in the 1920s and 1930s, as well as the rise of Japanese militarism and authoritarian government.

Keywords: Meiji, Taisho, Showa, interwar period, Japan

OBSAH	str.
Úvod	5
1 Éra Meidži	7
1.1 Pád Tokugawovho šogunátu	7
1.2 Reforma Meidži	9
2 Japonsko počas éry Taišó a Šówa	12
2.1 Vzostupy a pády politických strán a kabinetných vlád éry Taišó	12
2.2 Nástup cisára Hirohita a politická scéna	14
2.3 Štruktúra politickej moci	16
2.4 Ideológia a angažovanosť nás	18
2.5 Vnútropolitická situácia a spoločnosť	23
3 Japonská zahraničná politika	26
3.1 Zahraničná politika za éry Meidži	26
3.2 Prechod do politiky internacionalizmu	30
3.3 Nástup militantnej diplomacie	33
Záver	36
Zoznam použitej literatúry	38

Úvod

Japonská politická scéna prechádzala dynamickým vývojom počas medzivojnového obdobia. Sprevádzali ňou udalosti, ktoré sa odohrali počas druhej polovice 19. storočia a mali silný vplyv nielen na domácu, ale aj zahraničnú politiku Japonska v neskoršom období. Hoci existujú mnohé publikácie, články, štúdie, dokumenty o tomto období, naďalej vyvoláva mnoho diskusií a polemík a teda existuje mnoho interpretácií, ktoré popisujú toto výnimočné obdobie.

Nakoľko je nemožné porozumieť vývoju Japonska v medzivojnovom období bez pochopenia historického kontextu, ktoré ho sprevádzalo, musíme sa vrátiť späť do obdobia, keď Japonsko bolo ešte izolovanou krajinou a postupne začala otvárať dvere cudzincom a ako ich príchod ovplyvnil ďalší politický vývoj krajiny. Preto cieľom práce je nielen chronologicky popísať udalosti, ktoré viedli k vzniku moderného Japonska a reštaurácii cisárstva Meidži a následný vývoj počas vládnutia jeho nástupcov, ale aj objasnenie vnútornej a zahraničnej politiky Japonska, ktoré prechádzali zásadnými zmenami nielen pre komplikovanosť vnútorného procesu, ale aj pre vplyv záujmových skupín a s rastom nespokojnosti to prerástlo do štádia, ktoré neskôr zmenilo Japonsko na nedemokratický štát.

Práca je rozdelená na tri časti. V prvej kapitole sa venujeme udalostiam, ktoré prispeli k otvoreniu Japonska na medzinárodnú politiku. Priblížime príchod Perryho námorníctva, začiatky vytvorenia diplomatických vzťahov s inými západnými mocnosťami a vzostup triedy „moderných“ samurajov, ktorí následne zvrhli posledný šogunát a obnovili cisárstvo.

Druhá kapitola je venovaná vnútornej politike Japonska. Zameriame sa na vzostupy a pády jednotlivých vlád, snahy o vytvorenie a posilňovanie demokratických princípov západného typu a jej následný prechod do diktatúry. Taktiež sa zaoberame myslením obyčajných Japoncov, ktorí bojovali za svoje práva od intelektuálov, feministky až po robotnícke a roľnícke hnutie.

Tretia kapitola sa zameriava na japonskú zahraničnú politiku. V tejto časti si objasníme vznik a vývoj modernej zahraničnej politiky, ktorá sa začala uzatváraním nerovnoprávných zmlúv cez následne prijatie Japonska ako rovnocenného partnera. Priblížime si aj aktivitu Japonska v susedných krajinách, konkrétne Číny a Kórey, ale aj so západnými veľmocami

a Ruskom. Následne sa zameriame aj na prechod od politiky spolupráce a internacionalizmu na politiku vojenskej intervencie.

V práci sme sa opierali o zahraničnú literatúru, najmä anglosaskú, a internetové zdroje nakoľko bolo náročné nájsť slovenskú odbornú literatúru, ktorá by sa zaoberala týmto obdobím. Literatúra, ktorú sme pri práci použili, podávala ucelený pohľad na politický vývoj Japonska v domácej a zahraničnej politike.

1 Éra Meidži

1.1 Pád Tokugawovho šogunátu

Pred vstupom na medzinárodnú politickú scénu bolo Japonské cisárstvo jednou z najizolovanejších krajín sveta. Hoci politiku izolacionizmu začal presadzovať prvý šogún z Tokugawovho šogunátu (1600-1868) Tokugawa Ieyasu, táto politika bola dovŕšená jeho vnukom, tretím šogúnom Tokugawom Iemitsuom. Počas viac ako 250-ročnej vlády šogunátu malo Japonsko veľmi obmedzený styk s inými krajinami sveta. Situácia sa ale začala meniť koncom 18. a začiatkom 19. storočia, keď sa v blízkosti japonských vôd objavovali cudzie lode hlavne s cieľom obchodovať s Japonskom. Ale začiatok konca šogunátu môžeme datovať rokom 1853, keď sa „v prístave Uruga, nachádzajúca sa Tokijskom zálive, vylodili americké vojenské lode na čele s komodorom Matthewom Perrym.“¹

Perryho príchod do Japonska nebolo dielom náhody. Po tom, čo Američania zvíťazili vo vojne proti Mexiku a anektovali Kaliforniu, upriamili svoju pozornosť na oblasť Tichého oceánu. V blízkosti vôd sa jednak nachádzali veľrybárske lode s cieľom odchyty veľrýb pre veľrybí tuk, ale aj obchodné lode, ktoré chceli rozšíriť obchod s Čínou. Všetky tieto lode potrebovali sa zakotviť v prístavoch, kde by mohli doplniť palivo a zásoby jedla. Lenže v minulosti sa stávalo, že posádky strokotaných lodí v brehoch Japonska mali zlé skúsenosti.² Preto v roku 1845 mal americký diplomatický zástupca v Číne za úlohu poslať diplomatickú misiu do Japonska s cieľom nadviazania diplomatických vzťahov. V roku 1846 pristál v Tokijskom zálive kapitán James Biddle za účelom rokovania so zástupcami Japonska, lenže bol odmietnutý s tvrdením, že o diplomatických vzťahov možno rokovať len v Nagasaki. Kapitán Biddle bol nútený ustúpiť, keďže nemal oprávnenie použiť vojenskú silu.³

Preto, keď komodor Perry pristál v Tokijskom zálive 8. júla 1853, boli Američania pripravení na rokovanie s japonskými predstaviteľmi aj za použitia sily. Perry „odmietol snahy japonskej delegácie poslať ho do Nagasaki, požadoval, aby požiadavky v liste prezidenta Filmore boli akceptované vysokým predstaviteľom šogunátu v ceremónii v

---

¹ Borthwick, M.: Pacific Century: The Emergence of Modern Pacific Asia. Westview Press, 2nd edition, New York 1998, s.119

² Ibidem, s.119

³ Jansen, Marius B.: The Making of Modern Japan. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 2002, s. 275

Urage a naznačil, že odmietnutie bude mať za následok použitie sily."⁴ Vyhlásil, že v apríli alebo máji budúceho roka sa vráti, aby sa dozvedel odpoveď zo strany japonskej delegácie.

Po návrate Perryho do Japonska bola v roku 1854 uzavretá dohoda medzi Spojenými štátmi a Japonskom, známa ako Zmluva z Kanagawy. Dohodlo sa, že Japonsko poskytne Američanom dve svoje prístavy Hakodate a Šimoda. V týchto dvoch prístavoch mohli Američania doplniť palivo a zásoby a pomôcť svojim strokotaným námorníkom. Taktiež sa Američanom podarilo dohodnúť svoje zastúpenie prostredníctvom svojho konzula so sídlom v Šimode (prvým americkým diplomatom bol Townsend Harris). Japonskí predstavitelia súhlasili s týmito podmienkami, aby sa vyhli osudu Číny, ktorá musela akceptovať nerovnú zmluvu s európskymi krajinami. Následne sa Townsendovi podarilo s Japonskom vyrokovať a uzavrieť zmluvu o štyri roky neskôr, na základe ktorého muselo Japonsko „znížiť colné sadzby, otvoriť prístavy ako Jokohama ako miesto rezidencie a obchodu pre cudzincov a zaviesť princíp extrateritoriality, kde cudzinci obvinení zo spáchania zločinu boli súdení na konzulárnych súdoch."⁵ Čoskoro nasledovali iné európske krajiny, s ktorými Japonsko tiež uzavrelo „nerovné zmluvy". Tieto zmluvy boli začiatkom vstupu Japonsku do medzinárodnej politiky, ale predznamovali aj začiatok pádu šogunátu jednak pre spory s cisárskym dvorom na jednej strane, ale aj v rámci predstaviteľov šogunátu sa objavili frakcie, ktorých predstavitelia jednej strany obhajovali medzinárodné zmluvy ako prostriedok vyhnutia sa konfliktov, na strane druhej boli ľudia, ktorí nesúhlasili s „ponižujúcimi" podmienkami zmlúv, pociťovali odpor voči cudzincom a obávali sa veľkého vplyvu iných krajín na ich spôsob života.

V tom období sa začali profilovať politickí aktivisti z tried samurajov, ktorí sa čoraz viac začali zaujímať o politické dianie vo svojej rodnej krajine a snažili sa hľadať riešenia k problémom, ktorým čelilo Japonsko. Jednou z najvýznamnejších organizácií alebo skupín politických aktivistov bola skupina nazývaná *shishi*, ktorá združovala najmä mladých ľudí, ktorí boli nepriateľsky naladení voči šogunátu a so znepokojením sa prizerali na vstup cudzincov do ich rodnej krajiny. Heslom tejto skupiny bol *sonno džói* (uctievajte cisára, vykážte barbarov) a ich lojalita voči cisárovi sa postupne menila na nacionalizmus, ktorý mal vplyv na vnútornú politiku v neskoršom období. Títo aktivisti alebo mladí samurajovia zo skupiny *shishi* pochádzali z odľahlých provincií Sacuma, Čošú a Tosa, ktorí mali veľké ambície a vyznačovali sa temperamentom spojeným s idealizmom a chuťou za

---

⁴ Tipton, Elise K.: Modern Japan: A social and political history. Routledge, London and New York 2005, s. 23

⁵ Tipton, Elise K.: Modern Japan: A social and political history. Routledge, London and New York 2005, s. 26

dobrodružstvom.⁶ Medzi významné osobnosti patrili Kido Takayoši (Kóin) z provincie Čošú, Ókubo Tošimiči a Saigó Takamori z provincie Sacuma, ktorí neskôr zohrali významnú úlohu v revolúcii. Predstavitelia skupiny *shishi* sa neštítali použitia násilia na dosiahnutie svojich cieľov. Medzi tieto akty možno zaradiť terorizovanie mesta Kjóto alebo atentát na Li Naosukeho, proreformného vysokého úradníka šogunátu, ktorý prispel k otvoreniu Japonska svetu. Napriek krviprelievaniu, ktorými bola táto skupina známa, nie všetci sa stotožnili s prostriedkami, ktoré sa použili.

V posledných rokoch museli predstavitelia šogunátu čeliť mnohým narastajúcim problémom. Ich oslabenie využili vedúci predstavitelia z provincií Sacuma a Čošú a cisársky dvor, ktorí sa dožadovali väčšieho slova vo vnútornej politike. Preto šogunát začal s politikou modernizácie a westernizácie napríklad vysielaním zástupcov Japonska, aby sa dozvedeli viac o inštitúciách z okolitých krajín. Tieto snahy však neboli postačujúce na zastavenie mobilizácie armády samurajov z vyššie spomenutých provincií, ktorí sa chystali uskutočniť prevrat.

Napriek silnému postaveniu samurajov z týchto odľahlých provincií nebol úspech prevratu zaručený. V lete 1864 šogunát potlačil revolúciu samurajov z Čošú za podpory samurajov zo Sacumy, ktorí ale neskôr začali spolupracovať s Čošú pre snahu šogunátu podriaďiť jednotlivé provincie pod svojou kontrolou a autoritou. Následná expedícia proti Čošú v lete 1866 sa skončila neúspechom pre chýbajúcu podporu provincie Sacumy.⁷ Nakoniec v roku 1868 aliancia Sacuma-Čošú zvrhla šogunát pod vedením posledného šogúna Tokugawu Yošinobua a nastolila cisársku vládu.

1.2 Reforma Meidži

Reforma alebo reštaurácia Meidži bola jednou z najdôležitejších udalostí v dejinách moderného Japonska. Bolo to obdobie, trvajúce od roku 1868 do 1912, keď sa politická moc vrátila cisárskemu dvoru. Hoci z tejto udalosti najviac získal novonastupujúci cisár Meidži (vlastným menom Mucuhito a ktorý vládol v rokoch 1868-1912), skutočnými „hrdinami“ revolúcie boli predstavitelia samurajskej triedy z provincií Sacuma, Čošú a Tosa. Títo muži úzko spolupracovali s prívržencami cisára, tvorili opozíciu voči vojenskej vláde šogunátu a úspešne riadili operáciu na návrat legitímnej moci cisárovi, čím sa

---

⁶ Ibidem

⁷ Tipton, Elise K.: Modern Japan: A social and political history. Routledge, London and New York 2005, s. 33

skončila jeho symbolická úloha hlavy štátu a mohol viesť krajinu. Preto vodcovia revolúcie mali dobré postavenie a mohli zasahovať do vnútornej politiky štátu.⁸

Pre éru Meidži je charakteristická otvorenosť k novým poznatkom (väčšinou z európskych krajín alebo zo Spojených štátov amerických), inovatívnosti a chuť experimentovať. Napriek počiatocnému antagonizmu si museli politickí predstavitelia priznať, že v záujme krajiny nie je výhodné si znepriatelieť západné mocnosti a museli najprv začať s centralizáciou a upevňovaním moci. Týkalo sa to najmä severnej časti Japonska (hlavne provincie Ečigo a Aizu), kde sa nachádzali podporovatelia šogunátu a v ktorom cisárske vojska pod vedením koalície Sacuma-Čošú museli zvädzať ťažké boje počas občianskej vojny nazývanej *Bošin* v rokoch 1868-1869.

Jednotlivé reformy uskutočnené za éry Meidži sa uskutočňovali postupne. Jedným z takýchto krokov bolo odstraňovanie lenných panstiev. Keďže vláda nemala prostriedky na vynútenie poslušnosti, vodcovia provincií Sacuma, Čošú, Tosa a Mito presvedčili daimyov (feudálnych pánov), aby sa svojich dŕžav vzdali výmenou za vládne posty. Postupne ale boli prijímané kroky namierené proti triede samurajom. Vláda prestala vyplácať *koku* (ekvivalentom je léno alebo feudum) samurajom, rozdelila ich do dvoch kategórií, pričom nižšia trieda sa začala považovať za obyčajných ľudí a následne rozpustila triedu samurajov.⁹ Tieto kroky pobúrili samurajov, čo viedlo k mnohým vzburám, najvýznamnejším z nich bolo Sacumské povstanie v roku 1877 (jeho vodca Saigó Takamori sa obával prílišnému preberaniu myšlienok z iných krajín a uprednostňoval návrat k tradíciám, ktoré formovalo Japonsko), ktoré boli následne potlačené.

Napriek týmto problémom sa dá povedať, že Japonsko úspešne zaviedlo inštitucionálne a politické reformy západného typu. Bol zriadený národný dvojkomorový parlament s názvom Diet, čím sa rozdelila politická moc. Úradníci v súdnych dvoroch sa museli podriaďovať rozhodnutiam sudcov, ktorých vymenovanie nemohlo byť ovplyvňované. Na schválenie zákona bol potrebný súhlas členov zákonodarného orgánu, ktorí získali miesto voľbami alebo vďaka pôvodu a bolo to obdobie, kedy začali vznikať prvé politické strany.¹⁰ Ale najdôležitejším aktom bolo prijatie ústavy Meidži v roku 1889. Jedným z jej autorov bol Ito Hirobumi, neskorší predseda vlády Japonska. Inšpiráciu čerpal najmä z nemeckej (pruskej) ústavy z roku 1850. Ústava Meidži predstavovala významný krok smerom ku konštitučnej monarchii, garantovala volebné právo pre mužov (hoci len na

---

⁸ Mason R. H. P., Caiger J. G.: Dějiny Japonska. FIGHTERS PUBLICATIONS, Praha 2007, s. 258-259

⁹ Borthwick, M.: Pacific Century: The Emergence of Modern Pacific Asia. Westview Press, 2nd edition, New York 1998, s.130

¹⁰ Mason R. H. P., Caiger J. G.: Dějiny Japonska. FIGHTERS PUBLICATIONS, Praha 2007, s. 281-282

základe vlastníctva majetku a ženy volebné právo nezískali), základné práva a slobody, väčšiu právomoc parlamentu aj v otázkach rozpočtu. Lenže úloha a postavenie ústavy boli veľmi slabé, pretože ponechávala veľmi silné právomoci cisárovi, nedokázala kontrolovať armádu, ktorá bola podriadená cisárskemu dvoru a mala slovo pri vymenovaní členov vládneho kabinetu a zlyhala v upevňovaní myšlienky vlády ľudu, čo sa neskôr stalo osudným.¹¹

---

¹¹ Borthwick, M.: Pacific Century: The Emergence of Modern Pacific Asia. Westview Press, 2nd edition, New York 1998, s.138

2 Japonsko počas éry Taišó a Šówa

2.1 Vzostupy a pády politických strán a kabinetných vlád éry Taišó

Po smrti cisára Meidžiho v roku 1912 nastúpil na cisársky trón jeho 33-ročný syn Jošihito, nazývaný aj ako cisár Taišó. Počas detstva trpel zdravotnými problémami, ktoré spôsobili, že od roku 1919 nemohol vykonávať svoju funkciu cisára a palácoví úradníci dosadili jeho syna Hirohita na úrad regenta v roku 1921 a neskôr nastúpil na trón v roku 1926 po smrti svojho otca. Obdobie pôsobenia cisára Taišóa sa taktiež vyznačovalo turbulenciami, ktoré sa odohrávali v politickom živote Japonska v medzivojnovom období, kedy sa jednotlivé politické strany striedali vo vládach, vyznačovali sa vlnami násilia na mnohých politických predstaviteľov a účasťou japonskej populácie do politického života. Napriek týmto rýchlym a častým zmenám sa obdobie spájalo s liberalizmom a demokraciou, ktorú historik Andrew Gordon nazýval „impériálnou demokraciou“.¹²

Éra Taišó sa začala veľkou politickou krízou, ktorá sa odohrala na konci roka 1912, keď padla druhá Saiondžiho Kinmočiho vláda pre neústupčivosť armády ohľadne poskytovania finančných prostriedkov na zriadenie dvoch nových divízií a snahy premiéra Saiondžiho o zníženie vládnych výdavkov, aj napriek tomu, že Saiondžiho strana Seijúkai mala väčšinu v hornej komore parlamentu. Na miesto predsedu vlády sa dostal Kacura Taró, ktorý sa stal po tretíkrát premiérom. Keďže K. Taró nemal dostatok hlasov dolnej komore parlamentu nazývanej Diet, snažil sa získať podporu nacionalisticky orientovaných poslancov, ktorí by sa pridali na jeho stranu. Ale po založení novej strany nazývanej Rikken Dóšikai v decembri 1912, mala strana len osemdesiattri členov a nikto zo strany Seijúkai sa nepridal. V snahe zabrániť svojim oponentom v Seijúkai, ktorí mali snahu zvrhnúť vládu, sa K. Taró obrátil na cisára, ktorý vydal nariadenie, aby Saiondži K. a jeho strana spolupracovali. Ale Seijúkai cisársky rozkaz odmietla a Taró, ktorý navyše čelil tlaku demonštrantov, odstúpil z funkcie ministerského predsedu.¹³

Po nepokojoch vyvolanej politickou krízou nastúpil na funkciu premiéra admirál Jamamoto Gonnohyóe v spolupráci so stranou Seijúkai len na jeden rok, keď veľký

---

¹² Gordon, A.: A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present. Oxford University Press, New York 2003, s.161

¹³ Mason R. H. P., Caiger J. G.: Dějiny Japonska. FIGHTERS PUBLICATIONS, Praha 2007, s. 324

škandál ohľadom Siemensu, ktorá podplácala vysokých námorných dôstojníkov výmenou za nákup nemeckých zbraní, dôsledkom čoho Yamamoto odsúpil zo svojej funkcie.¹⁴

Od roku 1914 do roku 1916 sa vrátil na post predsedu vlády Ókuma Šigenobu s podporou strany Dóšikai. Ale v rokoch 1916-1917 sa Ókuma stal terčom útokov zo strany oligarchov za jeho výkon v oblasti zahraničnej politiky, konkrétne ohľadom Dvadsaťjeden požiadaviek adresovanej Číne, ktorú si vysvetlime neskôr.

V roku 1917 bol Ókuma nahradený generálom Terauči Masatakou, ktorý sa snažil vládnuť bez podpory politických strán v Snemovni reprezentantov (dolná komora parlamentu, ktorá bola volená). Ale počas jeho vlády vzrástla cena ryže, čo vzbudilo obrovskú vlnu nepokojov. Začínajúc protestom v rybárskych dedinách na pobreží Japonského mora, sa vzbury rozšírili až na veľké priemyselné mestá na východnom Japonsku.¹⁵

Po Teraučiiho rezignácii v auguste 1918 si genró (bývalí štátnici Japonska) na čele s Yamagatom Aritomom zvolili za predsedu vlády Haru Keiho, ktorý bol v tom čase predsedom strany Seijúkai, ako na človeka, ktorý by bol schopný upokojiť situáciu. V septembri 1918 Hara K. zostavil vládu, ktorá pozostávala z veľkej väčšiny z jeho straníkov (výnimku tvorili armáda, námorníctvo a zahraničné veci). Hara K. zastával úrad premiéra až do novembra 1921, keď bol naňho spáchaný atentát, ale oligarchovia dosadili na jeho miesto Takahaši Korekiya, ktorý bol v tom čas ministrom financií a tiež členom strany Seijúkai, a strana pokračovala vo vláde na ďalších šesť mesiacov.

Napriek predčasnej smrti Haru to bol najstabilnejší a najdlhšie vládnući kabinet v medzivojnovom období. Nástup Haru a strany Seijúkai spôsobil, že politické strany a ich volení zástupcovia sa stali integrálnou súčasťou politického života. Lenže ešte nebola etablovaná zásada, že predseda strany sa stáva predsedom vlády. Keď Takahaši K. nedokázal upokojiť situáciu vo vnútri svojej strany, rezignoval na post premiéra v roku 1922, čím ale nepadol jeho kabinet, ale aj jeho strana, ktorá stratila väčšinu v parlamente.¹⁶ Počas nasledujúcich dvoch rokov vznikali tri kabinety, na čele ktorých stáli nestranníci, z toho na čele prvých dvoch boli predstavitelia námorníctva a jeden z Tajnej rady Japonska (Súmicu-in). Kabinet admirála Katóa Tomosaburóa vládla od júna 1922 do augusta 1923, keď náhle zomrel a vo funkcii ho vystriedal bývalý premiér Jamamoto G., ktorý odstúpil zo svojej funkcie v decembri 1923, keď prijal zodpovednosť za pokus o zavraždenie

---

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Jansen, Marius B.: The Making of Modern Japan. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 2002, s. 501

¹⁶ Mason R. H. P., Caiger J. G.: Dějiny Japonska. FIGHTERS PUBLICATIONS, Praha 2007, s. 330

korunného princa a následne bol vystriedaný šľachticom Kijourom Keigom, ktorý zotrval na poste šesť mesiacov.

Kijoura K. dosadil na ministerské posty členov z hornej komory parlamentu namiesto volených zástupcov dolnej komory. Tento akt spôsobil, že predsedovia jednotlivých politických strán zabudli na spory a začali medzi sebou spolupracovať, hoci určitá skupina sa odtrhla od strany Seijúkai, aby podporila Kijorua. V roku 1924 strany Seijúkai, Kenseikai (nový názov strany prijatý stranou Dóšikai v roku 1916) a Kakušin Kurabu (strana Reformného klubu) volali po návrate „ústavnej vlády“ a v nasledujúcich voľbách toho roku zvíťazili a získali väčšinu v parlamente. Na základe výsledkov volieb Kijoura K. odstúpil a v júni 1924 koalícia troch spomenutých strán zostavila vládu na čele s Katóm Kómeiom, predsedom strany Kenseikai, ktorý v minulosti pracoval na ministerstve zahraničných vecí ako diplomat. V roku 1925 ale vypukol konflikt medzi stranami, čo malo za následok rozpustenie trojkoaličnej vlády a Kató K. naďalej pôsobil ako predseda vlády zloženej zo svojich straníkov. Politické strany sa menili vo vláde aj počas Hirohitovho pôsobenia až do roku 1932.

2.2 Nástup cisára Hirohita a politická scéna

V roku 1926 zomrel cisár Jošihito. Hoci jeho syn Hirohito pôsobil ako regent od roku 1921, oficiálne nastúpil na cisársky trón po smrti svojho otca. Éra jeho vládnutia sa nazývala Šówa, čo znamená v preklade „žiariaci mier“. Bohužiaľ, prvé obdobie jeho vládnutia bolo všetkým, len nie mierovým.

Kató Kómei viedol kabinet zložený z členov strany Kenseikai do roku 1926, keď zomrel počas výkonu svojej funkcie. Bol nahradený Wakacukim Reidžiróm, ktorý pracoval ako úradník na ministerstve financií. Počas jeho vlády (od januára 1926 do apríla 1927) sa objavili problémy v japonskej ekonomike v roku 1927, ktoré vyústili do finančnej krízy. Jej príčiny siahajú do obdobia prvej svetovej vojny, keď Japonsko prostredníctvom bankára Nišiharu poskytovala čínskym militaristom finančnú pomoc. V tom čase bol Nišihara subvencovaný Japonskou priemyselnou bankou, Kórejskou a Taiwanskou bankou, ktoré následne utrpeli veľké straty. Keď vláda v roku 1926 navrhla, aby týmto bankám boli poskytnuté štátne úvery, opozícia využila príležitosť, aby sa otázka poskytovania úverov preniesla aj na poskytovanie úverov tým bankám, ktoré mali vo vlastníctve

znehodnocované pôžičky, vypisované po zemetrasení v roku 1923. Bolo poukazované na to, že týchto výhod sa dostáva len tým bankám, ktoré sú v spojení s vládou stranou, bez ohľadu na to, či ich problémy boli spôsobené financovaním likvidácie škôd po zemetrasení alebo nie.¹⁷

Tieto finančné škandály mali za následok pád Wakacukiho vlády, ktorý bol nahradený generálom Giiči Tanakom, vtedajším zástupcom veliteľa armádneho generálneho štábu počas intervencie na Sibíri a od roku 1925 predsedom strany Seijúkai, ktorý viedol kabinet od apríla 1927 do júna 1929. Počas jeho pôsobenia došlo vo vnútornej politike k potláčaniu ľavicových strán a na poli zahraničnej politiky presadzoval na požiadavku vojenských kruhov aktívnejšiu účasť, na rozdiel od politiky predchádzajúcich vlád, reprezentovanej Šideharovou diplomaciou. Lenže aktívna politika Tanakovej vlády voči Číne sa skončila neúspechom a následne na nátlak cisára odstúpil zo svojej funkcie.

Po Tanakovej demisii sa k moci dostala opozičná strana Kenseikai, ktorá sa premenovala na Minseitó, keď sa spojila so stranou Seiju Hontó, na čele s Hamagučim Osačim, stanickým politikom a bývalým úradníkom na ministerstve financií. Na poste premiéra vydržal do roku 1931, keď bol obeťou pokusu o atentát spáchaný ultranacionalistickým mladým fanatikom pre ratifikáciu londýnskej námornej zmluvy. Hoci Hamaguči O. útok prežil, pre chatrné zdravie musel odsúpiť. Bol vystriedaný Wakacuki Reidžiróm, ale pre krízu v Mandžusku odstúpil v decembri toho istého roku.

Po Wakacukiho odstúpení z funkcie hľadal genró Saiondži K. kandidáta na post predsedu vlády. Saiondži K. si vybral na post premiéra muža menom Inukai Cujosi, ktorý bol prominentným členom strany Seijúkai. Hoci bol veľkým odporcom ratifikácie londýnskej námornej zmluvy, znížovania vojenských výdavkov a podporoval vojenské akcie japonskej armády v Mandžusku, na druhej strane sa snažil udržať na uzde vojenské požiadavky na akcie upevnenia držáv v Mandžusku. Dúfal, že sa mu podarí dostať čínsku vládu za rokovací stôl, ale jeho plány stroskotali v roku 1932, keď v januári prišla správa, že japonské vojenské jednotky začali strieľať na čínske jednotky v Šanghaji. Tým zhasli všetky jeho nádeje na udržanie japonských pozícií v Mandžusku prostredníctvom rokovaní. Inukai C. sa 18. mája 1932 stal obeťou atentátu ultranacionalistov, ktorí ho zavraždili v jeho oficiálnej rezidencii. Jeho smrťou predchádzali vraždy bývalého ministra financií Inoue Džunnosukeho a vodcu firmy Micui Dana Tokumamy.¹⁸

---

¹⁷ Vasiljevová, Z.: Dějiny Japonska. NAKLADATELSTVÍ SVOBODA, Praha 1986, s. 417-418

¹⁸ Mason R. H. P., Caiger J. G.: Dějiny Japonska. FIGHTERS PUBLICATIONS, Praha 2007, s. 334-335

Smrťou Inukaia sa skončilo obdobie vládnych kabinetov zložených z predsedov politických strán a začal rásť vplyv armády na politickú scénu. Na post premiéra bol dosadený nestranník, admirál Saitó Makoto, ktorého byrokratický a umiernený charakter vlády existoval od mája 1932 do júna 1934, keď ho vo funkcii vystriedal admirál Okada Keisuke, ktorý bol tiež známy svojou umiernenosťou. Lenže udalosti z februára 1936 viedli k pádu Okadovho kabinetu.

Dňa 26. februára 1936 ráno v Tokiu sa japonské vojenské jednotky pokúsili o štátny prevrat, ktorý podľa nich mal viesť ku skutočnej reštaurácii cisárstva. Niekoľko civilných a vojenských úradníkov a politikov, vrátane samotného premiéra boli označené za osoby určené k zavraždeniu. Štyria muži vrátane ministra financií Takahašiho Korekiya a generálneho inšpektora vojenského vzdelávania boli zavraždení. Sám premiér sotva unikol pokusu o atentát.¹⁹ Puč sa skončil o tri dni neúspechom, cisár odsúdil tieto aktivity a vodcovia puču boli popravení. Vojenský vodcovia sa rozhodli vykonať čistky voči podobne zmýšľajúcim radikálom v armáde na obnovenie dôvery obyvateľstva v armádu.

Po týchto udalostiach sa na určitú dobu skončilo obdobie občianskej vlády a stranického zriadenia, hoci boli snahy o návrat k týmto princípom. Už za vlády Okadu a jeho nástupcu, diplomata Hirotu Kókiho, ktorý viedol kabinet od marca 1936 do januára 1937, mali stranníckí funkcionári obmedzený počet kresiel. Inak to nebolo ani za vlád generála Hajašiho Sendžúróa (február až máj 1937) a princa Konoe Fumimara (1937-1939), keď poslanci Dietu mali po jednom až dvoch ministerských kreslách. Do vlády sa postupne viac presadzovali vojenský funkcionári a byrokrati.

2.3 Štruktúra politickej moci

Napriek tomu, že dolná komora parlamentu Diet bola jediným orgánom, v ktorom mohli obyčajní Japonci voliť reprezentantov, existovali aj nevolené štruktúry, ktoré mali veľký vplyv na politickú scénu. Autori Ústavy Meidži, ktorá vstúpila do platnosti v roku 1890, mali za cieľ, aby parlamentná vláda bola hybridom kompromisu medzi predsedami politických strán a nevolených elít.²⁰

---

¹⁹ Ibidem, s. 336

²⁰ Gordon, A.: A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present. Oxford University Press, New York 2003

Jedným z takých prvkov bol cisársky dvor, reprezentovaný cisárom. Ústava Meiji zakotvila cisára ako osobu posvätnú a suverénnu a cisári od Meijiho, cez Jošihita, až po Hirohita verili, že majú zohrávať v politike aktívnu úlohu. K takejto udalosti došlo počas vlády generála Giičiho Tanaku, keď cisár Hirohito nebol spokojný s Giičiho aktivitami spojenými s vojenskou intervenciou v Číne. Cisár ho osobne pokarhal, následkom čoho Tanaka odstúpil zo svojej funkcie.²¹

Ďalší prvok, ktorý zohrával významnú úlohu na japonskej politickej scéne bola armáda a byrokratickí úradníci, ktorí neboli priamo zodpovední parlamentu. Obe zložky boli priamo zodpovedné cisárovi. V prípade armády bol cisár na základe Ústavy Meiji najvyšším veliteľom ozbrojených síl a úradníci boli na jednotlivé posty dosadení cisárom. Hoci zákony a rozpočet, ktoré vypracovali, museli byť ratifikované parlamentom, nikto z byrokratov nedlhoval svoj post parlamentu.²²

Dve formálne politické štruktúry s výrazným vplyvom na politiku boli Tajná rada (Sumicu-in) a Horná snemovňa (Kizoku-in). Tajná rada bola založená v roku 1889 ako skupina, ktorá formálne schválila Ústavu Meiji a pokračovala vo svojej existencii aj po jej ratifikácii. Schádzala sa tajne, často aj v prítomnosti cisára, a jej úlohou bolo radiť cisárovi v oblasti interpretácie ústavy, rozpočtu a medzinárodných zmlúv. Jej členovia boli menovaní cisárom a pozostávali z bývalých štátnikov ako Itó Hirobumi, Kuroda Kiyotaka a Yamagata Aritomo. Takisto aj členovia Hornej snemovne boli buď menovaní cisárom, alebo bolo členstvo dedičné. Obe štruktúry dokázali vyvíjať nátlak na vládu a bránili jej v preberaní iniciatívy.²³

Existovala taktiež aj neformálna štruktúra na politickej scéne, a tou bola skupina bývalých štátnikov, nazývaných genró, ktorá pôsobila od 90-tych rokov po druhú svetovú vojnu. Pôvodne pozostávala zo siedmich štátnikov, ale následne sa ich počet v roku 1918 zmenšil na dvoch: Jamagatu Aritoma a Macutaku Masajošiho. Následne sa k tejto skupine pridali Saiondži Kimmoči, bývalý premiér šľachtického pôvodu a Nobuaki Makino, diplomat s kontaktom na cisársky dvor. Ako pri Tajnej rade, aj úlohou genró bolo radiť cisárovi v politických otázkach a mali aj zásadné slovo pri menovaní predsedov vlád.²⁴

---

²¹ Ibidem

²² Ibidem

²³ Gordon, A.: A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present. Oxford University Press, New York 2003

²⁴ Ibidem

2.4 Ideológia a politická angažovanosť más

Napriek turbulentnému vývoju sa zmeny neodohrávali len na politickej scéne, ale aj medzi obyčajnými ľuďmi sa začali prejavovať nové myšlienky a vytvárali sa hnutia, či už ľavicové, pravicové, feministické alebo medzi inteligenciou či pracujúcim ľudom, ktoré mali výrazný vplyv na myslenie ľudí.

Na pravej strane spektra sa sformovalo mnoho radikálnych a nacionalisticky orientovaných hnutí, medzi ktorými patrila politická skupina nazývaná Spoločnosť čierneho draka (Kokurjúkai, iný význam názvu je Amurská spoločnosť), založenou Učidom Ryóhejom. Učida propagoval hodnoty patriarchizmu, nacionalizmu a imperiálnej vlády, v oblasti zahraničia presadzoval rozšírenie sféry vplyvu na kontinentálnej Ázii. Jeden z najprominentnejších a najradikálnejších pravicových intelektuálov Kita Ikki sformuloval svoje myšlienky v diele Plán obrody Japonska (Nihón kaizó hóan taikó), v ktorej zdieľal myšlienky lojality voči cisárstvu, na druhej strane presadzoval ekonomický program ľavice. Taktiež volal po revolúcii, v ktorej obyčajní ľudia a vojaci by sa chopili moci, zriekli sa ústavy a následne by zmenili politickú štruktúru Japonska. V oblasti ekonomiky hlásal prerozdelenie bohatstva, znárodnenie veľkých podnikov, navrátenie pôdy roľníkom a prerozdelenie zisku medzi robotníkmi. O Kitove myšlienky bol záujem nielen doma, ale aj v zahraničí.²⁵

Medzi ďalšie pravicové zoskupenia patrila *Spoločnosť pre základy štátu* (Kokuhonša), ktorá bola založená v roku 1924 ministrom spravodlivosti Hiranumom a združovala byrokratov a vojenských dôstojníkov na najvyšších postoch a za cieľ si stanovila prehĺbenie náboženskej a národnej jednoty. *Spoločnosť národnej čistoty Veľkého Japonska* (*Dainihon kokusuikai*), založená v roku 1919 za podpory ministerstva vnútra, sa snažila o získanie podpory medzi robotníkmi. Nacionalistický *Zbor spravodlivosti Veľkého Japonska*, založený magnátom Sakaiom v roku 1925, spôsoboval problémy štrajkujúcim robotníkom. Na ovplyňovanie vidiečanov a roľníkov boli založené organizácie *agrarizmus* (nóhonšugi), ktorá odmietala industrializáciu Japonska a hlásala návrat k vidieckym tradíciám, a *Vlastenecké učilisko* (Aikjódžuku), ktorej úlohou bolo vychovávať roľníkov v nacionalistickom duchu.²⁶

---

²⁵ Gordon, A.: A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present. Oxford University Press, New York 2003, s.167

²⁶ Vasiljevová, Z.: Dějiny Japonska. NAKLADATELSTVÍ SVOBODA, Praha 1986, s. 427

Hoci sa v spektre politického života sformovalo mnoho pravicových hnutí, väčšie problémy pre politických predstaviteľov predstavoval vzostup ľavicových hnutí. Hoci mnohé z nich vznikli na začiatku 20. storočia, boli to najmä udalosti z prvej svetovej vojny a ruská revolúcia, ktoré podnietili ľavicové skupiny a organizácie k väčšej aktivite proti chudobe a nerovnosti. Jednou z takých organizácií bola Japonská komunistická strana, založená v roku 1922 aktivistami Yamakawom Hitošim a Arahatom Kansonom, a ktorá sa stala súčasťou Komunistickej internacionáli, Kominterna.

V roku 1923 sa v Komunistickej strane Japonska konala diskusia o programe, ktorá si vytýčila za cieľ podľa Vasiljevovej „likvidáciu monarchistického systému, všeobecné volebné právo a demokratické slobody, v hospodárskej časti uzákonenie osemhodinového pracovného času, systém minimálnej mzdy, kontrolu výroby robotníckymi výbormi a pre oblasť poľnohospodárstva znárodnenie pôdy a jej rovnomerné rozdelenie medzi bezzemkov, malých a stredných roľníkov. V zahraničnopolitickej sfére sa požadovalo zastavenie intervencie proti Sovietskemu zväzu a stiahnutie japonských vojsk z Kórey a Číny.“²⁷ Ďalšia diskusia o programe bola zmarená pre zatýkanie členov strany toho istého roku.

Strana bola rozpustená v roku 1924, keď jej vodca Hitoši Jamakawa usúdil, že založenie strany bolo predčasné a bolo najprv potrebné za tejto situácie najprv vzdelávať japonskú robotnícku triedu a pripraviť pôdu na vznik masovej organizácie. Proti tomuto rozhodnutiu sa postavilo revolučné krídlo strany a za pomoci Kominterny bola jej činnosť obnovená v roku 1925, ale bolo to v období, keď bol prijatý Zákon na ochranu mieru toho roku, čím sa strana stala nelegálnou a jej aktivity sa výrazne sťažili.

Napriek týmto ťažkostiam pokračovala Komunistická strana Japonska vo svojej politickej aktivite aj v ilegalite. Spolupracovala s Robotnícko-roľníckou stranou (Ródó nómintó), založenou v roku 1926, ktorá sa uchádzala o miesta v parlamente. Účasť ľavicových strán ale politické elity videli ako hrozbu vzrástajúceho hnutia, na základe čoho sa vláda rozhodla konať. V marci 1928 sa konali policajné akcie, ktoré viedli k zatknutiu mnohých komunistov a sympatizantov komunistickej strany. Boli rozpustené politické strany a ľavicové hnutia. Napriek snahám komunistickej strany v pokračovaní politickej činnosti sa nátlakové akcie stupňovali. V máji toho istého roku bol policajnými jednotkami zbitý generálny tajomník strany. V apríli 1929 prebehlo ďalšie masové zatýkanie komunistov. Výsledkom bolo, že väčšina vedenia strany bola zatknutá.²⁸

---

²⁷ Ibidem, s. 404

²⁸ Ibidem, s. 419

V ľavom spektre politickej aktivity sa sformovali aj robotnícke a roľnícke hnutia. Rozvoj priemyslu malo za následok zvýšenie počtu robotníkov, ako aj začiatok aktivizácie ich hnutia na začiatku 20. storočia, hoci mal skôr nátlakový charakter na zlepšenie pracovných a životných podmienok pracujúcich. K prvej politickej aktivite došlo počas dvadsiatych rokov, keď vznikali prvé robotnícke organizácie. Jednou z nich bola Rada japonských odborov (Nihón ródó kumiai hjógikai), ktorá pozostávala z dvadsaťpäť ľavicových organizácií z radov Japonskej federálnej federácie, ktoré boli rozhodnutím vedenia v roku 1925 na zjazde vylúčené z radov federácie. Rada japonských odborov spolupracovala s Komunistickou stranou Japonska a stala sa pre ňu dôležitým spojivom medzi masami pracujúcich. Po rozpustení komunistickej strany boli snahy o založenie novej ľavicovej politickej strany. Volebná reforma z roku 1925 umožnila robotníkom hlasovať vo voľbách, ale museli založiť politickú stranu, aby mohli svojich zástupcov dosadiť do palamentu. Tak bola založená v decembri 1925 Roľnícko-robotnícka strana (Nómin ródótó), ale bola čoskoro rozpustená. V roku 1926 bola založená Robotnícko-roľnícka strana, ktorá spolupracovala s komunistickou stranou a Japonským roľníckym zväzom. Koncom dvadsiatych rokov ale došlo k prenasledovaniu ľavicových hnutí,²⁹ ktoré viedli k hore uvedenej situácii.

Hoci autorka Vasiljevová vyzdvihovala úlohu komunistov pri organizovaní pracujúcich mas, iní autori hovoria o obmedzenom vplyve komunistov. Podľa autorky Elise K. Tipton robotníci predstavovali len malú časť populácie a nevytvárali si silné odbory. Väčšina ľudí pracujúcich v textile predstavovali ženy, ktoré boli pod drobnohľadom textilných firiem a hoci roľníci tvorili veľkú časť pracovnej sily, väčšina z nich nebola naklonená socialistickým ideám. Naviac dominovala idea, ktorá bola proti otvorenému konfliktu a sociálnym bojom.³⁰

Za týchto podmienok sa činnosť robotníckeho hnutia stále viac zhoršovala. Hoci v roku 1932 bola založená sociálnodemokratická strana nazývaná Sociálna masová strana (Šakai taišútó), zaujala antikomunistický postoj a nedokázala ponúkať alternatívu voči nastupujúcemu nedemokratickému smerovaniu krajiny.³¹

Na strane roľníkov tiež dochádzalo k väčšej aktivizácii a angažovanosti. Napriek priemyselnému rozvoju bolo Japonsko vo veľkej miere agrárnou krajinou. Hoci bola v krajine zastúpená všeobecná mienka, že blahobyť krajiny bol založený na stabilite a zdraví

---

²⁹ Vasiljevová, Z.: Dějiny Japonska. NAKLADATELSTVÍ SVOBODA, Praha 1986, s. 406-408

³⁰ Tipton, Elise K.: Modern Japan: A social and political history. Routledge, London and New York 2005, s.

96

³¹ Vasiljevová, Z.: Dějiny Japonska. NAKLADATELSTVÍ SVOBODA, Praha 1986, s.430

vidieka, životná úroveň roľníkov bola na nízkej úrovni a asi „40 percent poľnohospodárskej pôdy“³² nebola vo vlastníctve farmárov. Ako robotníci, aj poľnohospodári začali bojovať za zlepšenie svojich životných podmienok. Do politickej činnosti sa roľnícke hnutie začalo angažovať v roku 1922, keď bol založený Japonský roľnícky zväz (Nihon nómín kumiai), ktorá združovala najchudobnejších a najradikálnejšie zmýšľajúcich roľníkov, keď v roku 1924 zakázal vstup bohatším roľníkom do svojich rád.

Aktivita roľníckeho hnutia sa prejavovala aj v roku 1927, keď pri konflikte ohľadom pozemkovej renty sa roľníci začali dožadovať vlastníctva na pôdu, ktorú obhospodárovali. Roľnícke hnutie okrem iného rástlo aj organizačne. Teda ich aktivity neboli len limitované bojom proti rente a za vyšší životný štandard, ale objavili sa nové formy boja prostredníctvom usporadúvania roľníckych alebo vidieckych zhromaždení, ktoré mali predstavovať ďalší spôsob boja. Počas týchto zhromaždení sa nediskutovalo len o hospodárskych, ale aj o politických otázkach. Napriek týmto činnostiam neboli ľavicové hnutia schopné jednak pre politické represálie, ale aj z dôvodu veľkej aktivity politických elít na riešenie ekonomických a sociálnych problémov obyčajných ľudí, získať na svoju stranu širokú masu ľudí a ako iné ľavicové zoskupenia, aj Japonský roľnícky zväz bol rozpustený na príkaz vlády.

V tomto období sa začalo formovať aj feministické hnutie. Japonské ženy v tom čase museli čeliť väčším výzvam pre boj za zrovnoprávnenie žien ako ich náprotivok v iných rozvinutých (hlavne európskych a anglosaských) krajinách, hoci treba poznamenať, že len veľmi málo krajín umožnilo ženám mať hlasovacie právo. Takisto sa museli ženy v Japonsku prispôbiť zvyklostiam a tradíciám vtedajšieho Meidžiho občianskeho zákonníka, ktorý bol založený na ideáloch samurajskej rodiny. Tieto ideály sa zakladali na patriarchálnej autorite, pokračovaní otcovskej línie, majetok mohol v tom čase dediť len prvorodený a ženy nemali nárok na spoluvlastníctvo majetku muža a ani zákonný nárok na deti. Napriek týmto obmedzeniam bola žena v ére Meidži veľmi vážena pre jej úlohu týkajúcej sa výchovy deti a manažovali rodinný rozpočet. Napriek aktivitám zo strany feministického hnutia bol Meidžiho občiansky zákonník zrušený po druhej svetovej vojne.³³

Jednou z prominentných postáv feministického hnutia bola Hiracuka Raichó, spisovateľka, ktorá v roku 1911 odštartovala hnutie založením časopisu Seitó (v preklade

---

³² Jansen, Marius B.: The Making of Modern Japan. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 2002, s. 564

³³ Jansen, Marius B.: The Making of Modern Japan. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 2002, s. 553

Učená žena), ktorej úlohou bolo propagovať rovnosť práv pre ženy prostredníctvom literatúry a vzdelávania. Prvýkrát sa dostala do povedomia verejnosti, keď sa pokúsila s milencom, spisovateľom Moritom Sóheiom o dvojité samovraždu, ale jej milenec si to rozmyslel a napísal román, ktorý vychádzal zo skutočnej situácie spisovateľa a ktorý opisoval nešťastné manželstvo dcéry zo šľachtického stavu a nadviazanie mileneckého vzťahu s iným mužom.³⁴ Takamure Icue, ďalšia prominentná aktivistka, spoločne s Hiracukou volala po ochrane pre ženy pre ich prominentnú úlohu ako matky a kritizovala inštitút manželstva ako katastrofou pre ženy. Jej vzorom bolo Japonsko v minulosti, teda v období, keď spoločnosť bola viac matriarchálna a poskytovala viac podpory pre ženy.³⁵ Medzi iné prominentné feministky možno zaradiť poetku a esejistku Josano Akiko, Yamakawu Kikue, ktorá spájala feminizmus so socializmom a Ičikawu Fusae, prvá žena v novinárskej brandži pre noviny Nagoja a bojovníčka za hlasovacie práva pre ženy. Napriek týmto snahám sa ženám podarilo získať hlasovacie práva až po druhej svetovej vojne, keď boli tieto politické práva dané Spojencami, ktorí okupovali Japonsko.

V rámci vývoja Japonska sa nesmie zabúdať na inteligenciu, ktorá tiež zohrávala úlohu pri formovaní politického myslenia Japoncov. Jednou z najvýznamnejších a najprestížnejších inštitúcií, ktorá mala veľký vplyv na akademické myslenie, bola Fakulta práva na Tokijskej cisárskej univerzite, ktorá slúžila ako most medzi vzdelaním a vládou. Z tejto fakulty vynikali títo muži: Minobe Tacukiči a Jošino Sakuzó.

Minobe Tacukiči bol odborníkom na ústavu a v roku 1932 sa stal členom hornej komory parlamentu. Počas jeho pôsobenia na univerzite vyvinul kontroverznú teóriu, podľa ktorého bol cisár orgánom štátu, na základe ktorého bol následne podrobený kritike, lebo hoci teória odrážala zriadenie, ktoré fungovalo v Japonsku, nebola zlučiteľná s teóriou neobmedzenej cisárskej zvrchovanosti.

Väčšiu pozornosť vo verejnosti upútal Jošino Sakuzó, kresťan, ktorý tiež pôsobil ako profesor práva na Tokijskej cisárskej univerzite a bol hlavným proponentom teórie „demokracie Taišó“. Do povedomia sa dostal v roku 1916, keď publikoval v článku s názvom **O demokracii** (*Minponšugi ron*), v ktorom predniesol víziu konštitučnej monarchie v Japonsku. Profesor Jošino taktiež v článku obhajoval rozšírenie hlasovacieho práva a ochranu sociálneho blaha národa. Voľby a zodpovednosť vlády voči parlamentu boli podľa neho najlepšou zárukou uplatnenia vyššie uvedených zásad a kritizoval

---

³⁴ Ibidem, s. 554

³⁵ Gordon, A.: A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present. Oxford University Press, New York 2003, s.169

byrokratický aparát a bývalých štátnikov, ktorí podľa Jošinovho názoru sa snažili len usmerňovať a manažovať ľudí a ich problémy namiesto toho, aby ich viedli. Jošino mal aj obavy z rastúceho vplyvu korporácii a prosperita, ktorá prišla po prvej svetovej vojne bola nerovnomerne rozdelená a bola živnou pôdou pre vznik plutokracie a novej privilegovanej triedy, ktorej záujmy boli chránené politickými predstaviteľmi. Jeho aktivity sa neobmedzovali len v oblasti práva, ale bol aj politickým aktivistom. V populárnych liberálnych mesačníkoch písal články, v ktorých argumentoval potrebu vlády zabezpečiť nielen rozšírenie volebného práva, ale aj lepšiu ochranu osobných práv a silnešie reprezentatívne zhromaždenie. Taktiež považoval za dôležité obmedziť moc hornej komory parlamentu a Tajnej rady. V politickej scéne sa podieľal na založení študentskej organizácie s liberálnym myslením a Sociálnodemokratickej strany (*Šakai Minšutó*) v roku 1926. Napriek politickým a ekonomickým problémom, ktoré sužovali Japonsko v medzivojnovom období, Jošino veril, že participácia obyčajných ľudí v politike, vzdelanie a zodpovednosť vytvoria pevný základ pre lepšiu budúcnosť Japonska.³⁶

2.5 Vnútropolitická situácia a spoločnosť

Kabinetné vlády Japonska v medzivojnovom období musela čeliť tlaku nielen na pravej strane politického spektra zo strany radikálov orientovaných na cisára, ale aj zo strany aktivistov na ľavej strane spektra. Vláda mala veľmi malú podporu zo strany intelektuálov a tlače. Napriek tomu „demokratický systém“ vlády dokázal vydržať až do polovice 30. rokov pre ochotu predstaviteľov politických strán spolupracovať s nevolenými zložkami, akou boli armáda a byrokratický aparát. Čo sa týkalo sociálnej vrstvy politikov, neexistoval takmer žiadny rozdiel medzi nimi a vládnuceimi elitami. Stranícki politici boli zväčša z podnikateľskej sféry, byrokratov na dôchodku, ale aj z mestskej elity ako právnici a novinári.

Politické strany zohrávali taktiež významnú úlohu na ekonomickú situáciu v Japonsku. Keď stranícki politici obsadili ministerské posty, ktoré mali vplyv na oblasti, akými boli verejné práce, infraštruktúra, vzdelávací systém, podnikateľské subjekty a starostovia mali dôvod na podporu politických strán. Využívala sa politika nazývaná *pork barrel*, keď výmenou za ich podporu vo voľbách vláda poskytovala buď finančné prostriedky alebo inú formu pomoci mestám a dedinám. Bol to jeden z faktorov, prečo menšinové strany, keď už

---

³⁶ Jansen, Marius B.: *The Making of Modern Japan*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 2002, s. 543-544

boli vo vláde, dokázali vyhrať voľby. Na druhej strane tieto politické machinácie podkopávali vieru v politický systém a legitimitu politických strán.³⁷

Čo sa týkalo hlasovacieho práva a iných politických práv, tak proces bol veľmi zložitý a pomalý a to napriek silnej podpore a volaniu po jej rozšírení. Na jednej strane politické elity rozšírili volebné právo mužom cez zníženie dane z majetku, čím sa počet voličov zvýšil o približne tri milióny, na strane druhej odmietali princíp vôle ľudu (minponšugi) a ekonomickej demokracie. Napríklad za vlády Haru Keiho bol potlačený štrajk oceľarských robotníkov. Keď strana Seijūkai plánovala rozšíriť a uznať politické práva ženám, Hara bol nielen proti tomu, ale aj odmietol zaviesť všeobecné volebné právo mužom.³⁸ A v roku 1925 parlament na čele so stranou Kenseikai schválil zákon na ochranu mieru, ktorý zaviedol trest smrti pre urážku cisára a trest odňatia slobody na 10 rokov pre kritiku súčasného volebného systému, ale na strane druhej bol schválený aj všeobecný volebný zákon, ktorý zaviedol všeobecné volebné právo pre mužov nad 25 rokov a nepoberali štátnu podporu.

Vláda zo strán Keiseikai a Minseitō čiastočne rozšírila politické a občianske práva pre ženy zákonom z roku 1922, na základe ktorého sa mohli zúčastniť politických podujatí, ale ženské hnutia naďalej bojovali za právo združovania, právo voliť a byť volené do verejných úradov. Hoci v roku 1929 vtedajší predseda vlády Hamaguči O. sľúbil sufražetkam volebné právo a rozšírenie ich občianskych práv, až do konca druhej svetovej vojny mohli o týchto právach zatiaľ len snívať a bojovať za ne.

Počas medzivojnového obdobia boli zavedené mnohé sociálne programy na podporu robotníkov na nielen miestnej, ale aj na celoštátnej úrovni. V roku 1920 bol zriadený Úrad sociálnych vecí pod dohľadom ministerstva vnútra, ktorý mal riešiť problémy nezamestnanosti, spory na pracoviskách a protesty poľnohospodárov. O dva roky neskôr boli prijaté zákony týkajúce sa pracovných podmienkach v továrňach, ktorý zvýšil príspevky v prípade smrteľného úrazu, pri úraze a nemocenské dávky a zákon o zdravotnom poistení, ktorý zaručil pracovníkom zdravotné poistenie.

V roku 1926 strana Kenseikai predstavila program, ktorý zahŕňal: zákon poskytujúci právne postavenie odborom, návrh na zmierovacie konanie v pracovných sporoch a zrušenie protiodborárskej klauzuly v Zákone o verejnom poriadku z roku 1900. Zákon o odboroch neprešiel pre veľkú vlnu odporu zo strany byrokratov, podnikateľských elít a

---

³⁷ Gordon, A.: A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present. Oxford University Press, New York 2003

³⁸ Ibidem

politickej strany Seijúkai, ale ostatné návrhy prešli. Tieto kroky viedli k väčšej angažovanosti robotníkov, ktorým bolo poskytnuté právo združovania a štrajku.

3 Japonská zahraničná politika

3.1 Zahraničná politika za éry Meidži

Pre pochopenie zahraničnej politiky Japonska v medzivojnovom období je potrebné pozrieť sa naspäť do obdobia Meidži, kedy sa začala v Japonsku formovať diplomacia. Hoci Japonsko si vytváralo úzke, hoci len obmedzené kontakty so zahraničnými krajinami počas Tokugawovho šogunátu, o zmenu postoja sa zaslúžila revolúcia, ktorá umožnila návrat moci na cisársky dvor. Následne sa z postoja *sonnó džóí* (uctievajte cisára, vyžeňte barbarov) sa zmenil na prijatie cudzincov do Japonska a ochotu vstúpiť do medzinárodnej politiky.³⁹ Napriek tomuto pozitívnemu postoju musela krajina čeliť mnohým problémom týkajúcich sa diplomatických záležitostí a vzťahov so susednými krajinami. V tomto období sa začali prejavovať prvé imperialistické ambície Japonska v Ázii.

Ako už bolo spomenuté v prvej kapitole, medzinárodné zmluvy, ktoré Japonsko uzavrelo s európskymi krajinami a Spojenými štátmi, boli nerovnoprávne. Krajina mohla uvaliť len symbolické clá na zahraničné tovary, cudzinci žijúci na územi Japonska boli vyňatí z miestnej jurisdikcie a podliehali zákonom svojej materskej krajiny uplatňovanými v konzulátoch. Preto sa Japonsko v počiatku svojej zahraničnej politiky usilovalo o zrovnoprávnenie medzinárodných zmlúv. Prelom dosiahlo v roku 1894, keď bola uzatvorená rovnoprávna zmluva so Spojeným kráľovstvom a následne tento príklad nasledovali iné krajiny, čím sa ukončilo nerovnoprávne postavenie Japonska voči iným krajinám trvajúcim takmer štyridsať rokov.⁴⁰

Revízia týchto zmlúv nebola jediným predmetom záujmu zahraničnej politiky Meidži. Sústredovala sa taktiež na vytýčovanie hraníc a diplomatické vzťahy s ostatnými krajinami, predovšetkým s Čínou, Kóreou a Ruskom. V roku 1875 bola uzavretá dohoda s Ruskom, v ktorom sa Japonsko vzdalo nárokov na Sakhalin výmenou za Kurilské ostrovy. Japonsko si robilo nároky na ostrov Okinawa v roku 1874, keď podniklo trestnú výpravu proti Taiwanu. Výsledkom výpravy bolo včlenenie Okinawy do Japonska v roku 1879 a uznané Čínou.

Politickí predstavitelia však najviac pozornosti sústredovali na nadviazanie diplomatických vzťahov s Kóreou. V minulosti zohrávala Kórea kľúčovú úlohu v

---

³⁹ Mason R. H. P., Caiger J. G.: Dějiny Japonska. FIGHTERS PUBLICATIONS, Praha 2007, s. 264

⁴⁰ Ibidem

japonskej expanzívnej politike pri nadviazaní kontaktov s Čínou. Ale v neskoršom období mala Kórea skôr ekonomický a geopolitický význam pre Japonsko. Preto v roku 1874 uplatňovalo Japonsko politiku delových člnov voči Kórei (podobne ako Američania vo vzťahu k Japonsku v roku 1853), ktorá sa skončila podpísaním dohody z ostrova Kangwa v roku 1876, ktorá ale bola nerovnoprávna vo vzťahu ku Kórei. Kórea v tom čase bola spojencom Číny, ale v 80. rokoch prebiehal boj medzi dvoma frakciami (konzervatívne krídlo podporujúce vzťahy s Čínou na jednej strane a krídlo orientujúce sa na Japonsko na druhej strane). Tieto spory vyvrcholili prvou čínsko-japonskou vojnou v rokoch 1894-1895, ktorá sa skončila dohodou zo Šimonoseki, podpísanou v apríli 1895, v ktorom Čína uznala suverenitu a nezávislosť Kórey, musela zaplatiť Japonsku veľké odškodné a otvoriť svoje prístavy. Japonsko si vojnou získalo Taiwan, Pescadorské súostrovie a polostrov Liao-tung a takmer sa mu podarilo získať iné výhody, ale intervencie zo strany Nemecka, Francúzska a Ruska zabránili Japonsku, aby dosiahla ďalšie územné zisky.⁴¹

Hoci Kórea formálne získala nezávislosť, v skutočnosti bola podriadená politickému vedeniu Japonska a jej hospodárskym záujmom. Kórea čelila politickému útlaku, ktoré viedli aj k brutálnym akciám, medzi ktorými bolo zavraždenie kórejskej kráľovny v roku 1895. Protijaponské živly preto hľadali oporu v Rusku, ktoré im malo pomôcť vyhnat Japoncov z ich územia.

Rusko v 90. rokoch predstavovalo hrozbu pre japonské záujmy v Kórei pre ich expanzívnu politiku v severovýchodnej Ázii, snahou o získanie dominantného postavenia v Mandžusku prostredníctvom budovania Transibírskej magistrály, ktoré sa malo pripojiť k Juhomandžuskej a Východomandžuskej železnici.⁴² Rusko taktiež aktívne podporovalo kórejsku opozíciu proti Japonsku a do roku 1900 sa Rusku podarilo získať veľkú časť Mandžuska, keď pomohlo Číne potlačiť boxerské povstanie, čím sa dostali do bezprostrednej blízkosti Kórey a ohrozovali japonské záujmy.

Keďže Rusko sa stalo hlavným súperom o hegemoniu v Ázii, hľadalo Japonsko spojenca, s ktorým by spoločne tvorilo protiváhu Rusku. Voľba padla na Spojené kráľovstvo, ktoré sa tiež so znepokojením pozeralo na rýchly postup Rusov v Ázii. Preto v roku 1902 bola podpísaná spojenecká zmluva medzi Japonskom a Spojeným kráľovstvom, v ktorom Británia uznala hegemoniu Japonska nad Kóreou. Potom sa Japonsko pokúsilo o

---

⁴¹ Jansen, Marius B.: *The Making of Modern Japan*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 2002, s. 266-267

⁴² *Ibidem*, s. 438

diplomatické riešenie s Ruskom, ktoré sa skončilo neúspechom. Následne vo februári 1904 bola vyhlásená rusko-japonská vojna.

Vo vojne, ktorá trvala v rozmedzí rokov 1904-1905, získavala prevahu japonská armáda. V januári 1905 sa Japoncom podarilo obsadiť prístav Port Arthur a v máji toho istého roku zvíťazilo japonské námorníctvo v bitke pri ostrove Cušima, keď flotila pod vedením Tógá Heihačira zničila ruskú flotilu. Následne americký prezident Theodore Roosevelt ponúkol bojujúcim stranám rolu mediátora na ukončenie konfliktu. Výsledkom rokovaní bolo podpísanie dohody v Portsmouthe v štáte New Hampshire, na základe ktorého Rusko postúpilo južný Sachalin a Port Arthur s územiaми, ktoré ho obklopujú, Japonsku.⁴³ Taktiež mu muselo Rusko odovzdať Juhomandžukú železničnú spoločnosť a ťažobné koncesie. Ale najdôležitejším bodom bolo uznanie Kórey ako protektorátu Japonska Ruskom.

Japonsko bolo po tejto vojne uznané za svetovú veľmoc a získalo si obrovskú prestíž medzi inými ázijskými krajinami. Mnohí nacionalisti prichádzali do Japonska s cieľom sa učiť od Japoncov, ako čeliť tlaku Európanov. Títo nacionalisti prišli najmä z krajín juhovýchodnej Ázie, ako Čína, Vietnam, Filipíny.

Nie všetci ale boli optimisticky naladení vo vzťahu k Japonsku. Najlepším príkladom je Kórea, ktorá bola po dlhé stáročia pod nadvládou Číny. Ako už bolo spomenuté, po prvej čínsko-japonskej vojne sa stala závislá od Japonska. Po počiatkovej eufórii ale nastalo sklamanie zo strany nacionalistov, ktorým sa nepodarilo presvedčiť Japoncov o ich idey nezávislosti a reformách. Situácia sa zhoršovala po tom, čo sa Kórea stala v roku 1905 protektorátom Japonska.⁴⁴

Ako už bolo spomenuté vyššie, kórejskí nacionalisti, sklamaní zo zahraničnej politiky Japonska voči svojej rodnej krajine, sa obrátili na pomoc k Rusku. Po zavraždení kórejskej kráľovny v roku 1895 kórejsky monarcha Gojong našiel útočisko v ruskom veľvyslanectve a po tomto kroku Rusko nadviazalo úzke vzťahy s kórejskou vládou, pomáhalo jej s budovaním armády a finančnými záležitosťami.⁴⁵ Ale po porážke Ruska Japonskom bol monarcha nútený prerušiť diplomatické vzťahy s cárskym Ruskom. Následne v máji 1905 Kacurov kabinet sa rozhodol, že „Japonsko by malo mať permanentne vojenské a námorné základne, muselo dohliadať na kórejskú zahraničnú politiku a financie, malo by riadiť

---

⁴³ Mason R. H. P., Caiger J. G.: Dějiny Japonska. FIGHTERS PUBLICATIONS, Praha 2007, s. 268

⁴⁴ Borthwick, M.: Pacific Century: The Emergence of Modern Pacific Asia. Westview Press, 2nd edition, New York 1998, s. 155

⁴⁵ Ibidem, s. 150

poštovú a telegrafickú komunikáciu v Kórey vo všeobecnosti dohliadať na ekonomické reformy.“⁴⁶

Napriek tomu sa Kórejci nevzdali myšlienky nezávislosti. V roku 1907 kráľ Gojong poslal delegáta na mierovú konferenciu uskutočňovanú v Haagu, aby získal pomoc zo zahraničia. Ale misia sa skončila neúspechom. V tom čase väčšina štátov akceptovala vplyv Japonska v Kórey. Dôležitú úlohu pritom zohrávala japonská diplomacia. Už v júni 1905 bola podpísaná dohoda medzi premiérom Kacuro Taróm a americkým prezidentom Howardom Taftom, na základe ktorého Japonsko uznalo vplyv Spojených štátov vo Filipínach a v roku 1911 bola obnovená britsko-japonská spojenecká zmluva, ktorá uznala vplyv Spojeného kráľovstva v Indii.⁴⁷

Tieto udalosti predznamovali stratu všetkých nádejí na samostatnosť Kórey. Ito Hirobumi, v tom čase vymenovaný za guvernéra Kórey, si vynútil odstúpenie Gojonga z trónu a na jeho miesto mal nastúpiť jeho syn. Lenže odstúpenie kráľa vyvolalo nespokojnosť, ktorá následne viedla k otvoreným vzburám. Kórejska armáda odpovedala na tento krok útokom na japonské jednotky v Kórey a následne sa stihla na vidiek, odkiaľ uskutočňovali partizánske výboje proti japonským „kolonizátorom“. Vzburá ale bola potlačená v roku 1908 a Ito H. uskutočnil politiku represálii. Hoci Ito brutálne potlačil vzburu a úspešne spacificoval opozíciu, rezignoval na svoj post guvernéra v roku 1909, keďže sa mu nepodarilo získať Kórejcov mierovou cestou. Ito Hirobumi síce presadil politiku tvrdej ruky voči opozícii a nejako sa nebránil anexii Kórey, dúfal, že jeho umiernená politika povedie k dobrovoľnej spolupráci. V roku 1909 ale bol Ito H. zavraždený kórejským nacionalistom An Čung-gunom v mandžuskej železnici v Charbine. Jeho smrť ale vyvolala ďalšiu vlnu represálií, ktorá viedla k podpísaniu japonsko-kórejskej zmluvy v roku 1910, výsledkom ktorého bola Kórea anektovaná Japonskom. Táto udalosť ukončila nádeje na realizáciu panázianizmu na čele s Japonskom.⁴⁸

Po rusko-japonskej vojne sa stalo Japonsko dominantnou mocnosťou v Ázii. Vďaka odhodlaniu a diplomatickej prezieravosti sa krajine nielen podarilo odstrániť nerovnoprávne zmluvy diktované západnými krajinami, ale navyše získalo územia Kórey, Taiwanu a južnej časti Mandžuska. Iróniou osudu bolo ale to, že napriek „podradnému“ postaveniu, ktorému musela krajina čeliť od 50. až do 90. rokov 19. storočia, tak aj

---

⁴⁶ Jansen, Marius B.: *The Making of Modern Japan*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 2002, s. 443

⁴⁷ Jansen, Marius B.: *The Making of Modern Japan*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 2002, s. 442

⁴⁸ Borthwick, M.: *Pacific Century: The Emergence of Modern Pacific Asia*. Westview Press, 2nd edition, New York 1998, s. 155

Japonsko uplatňovalo na tri spomínané krajiny praktiky imperializmu. Ale ako sa menil svetový systém vo svete, tak aj krajina vychádzajúceho slnka sa musela prispôbiť podmienkam, ktorému bola vystavená. A ako postupne odchádzali hlavní protagonisti éry Meidži, tak sa menil pohľad aj spôsob výkonu zahraničnej politiky. Politika sebaurčovania a spolupráce s inými ázijskými krajinami bola postupne nahradená politikou kolonializmu a imperializmu.

3.2 Prechod do politiky internacionalizmu

Smrťou cisára Meidžiho sa zahraničnopolitická orientácia naďalej orientovala na spoluprácu s hlavnými európskymi mocnosťami (konkrétne so Spojeným kráľovstvom). Vďaka nej bolo Japonsko zaradené medzi víťazné krajiny prvej svetovej vojny, hoci sa jeho armáda nezúčastnila hlavných bojov v Európe, kde prebiehalo ťažisko dejín. Namiesto toho upriamilo svoju pozornosť na „nemecké dŕžavy v Číne (provincia Šantung) a na námorné základne na Mariánskych ostrovoch, Marshallových ostrovoch a Karolínach v Tichom oceáne.“⁴⁹ Japonsko teda bolo vojnou ušetrené a neutrpeli veľké škody ako európske, naopak, skôr touto vojnou získali.

Prvá svetová vojna bola konfliktom, ktorý zasiahol všetky krajiny sveta a neobišiel ani iné ázijské krajiny. Keďže sa bezprostredne týkala aj postavenia Japonska v severovýchodnej Ázii, japonská vláda pod vedením premiéra Ókumy Šigenobua sa rozhodla tlačiť na európske mocnosti na potvrdenie ich územných nárokov v spomínanom Šantungu a iných oblastiach. Ale zahraničná politika uplatňovaná voči Číne sa stala kameňom úrazu pre Ókumov kabinet.

Cisársky politický systém, ktorý prevládal v Číne niekoľko storočí, sa pomaly, ale isto začal rúcať. Po porážkach jednotlivými európskymi mocnosťami a Japonskom v druhej polovici 19. storočia vydržala dynastia Čching do roku 1912, ktorá sa rozpadla po vypuknutí revolúcie v roku 1911. Jej miesto vyplnila Čínska republika na čele so Sunjatsenom, ktorý ale neskôr bol nahradený Jüan Š'-kchajom. Toto oslabenie sa snažilo využiť Japonsko. Už v roku 1915 Ókumov kabinet spolu s ministrom zahraničných vecí Katóm Takaakim načrtnol dvadsaťjeden požiadaviek voči Číne, ktoré sa dajú zhrnúť do piatich bodov:

---

⁴⁹ Mason R. H. P., Caiger J. G.: Dějiny Japonska. FIGHTERS PUBLICATIONS, Praha 2007, s. 325

- Prvý bod mal potvrdiť dominantné postavenie Japonska v provincii Šantung, a hoci sa mala vrátiť Číne, o detailoch a dátume návratu malo prebiehať rokovanie.
- Druhý bod sa týkal predĺženia prenájmu Juhomandžuskej železnice a garantovanie ťažobného, obchodného práva a práva usídlenia Japoncom v južnej časti Mandžuska a východnej časti Vnútorného Mongolska.
- Tretí bod mal zabezpečiť nerastné suroviny Japonsku prostredníctvom spoločnej správy ťažobnej spoločnosti Chan-je-pching
- Štvrtý bod mal zakazovať Číne robiť územné alebo koncesie tretej strane
- Piaty bod mal zaviazat' Čínu, aby prijala japonských poradcov, ktorí mali mať kontrolu nad políciou a finančnou správou.

S takýmito požiadavkami nemohol prezident Jüan Š'-kchaj súhlasiť bez toho, aby sa z Číny nestal de facto protektorát Japonska. Po upustení od extrémnych požiadaviek Jüan kapituloval, čím ale vyvolal vlnu protestov, ktorá viedla k mnohým násilnostiam, vrátane podpálenia domu projaponského čínskeho ministra, bojkotu japonského tovaru a k štrajkom. Okrem toho s touto politikou nesúhlasili ani západné mocnosti, ale ani bývalý štátnik (genró) Jamagata Aritomo, s ktorým nebola táto záležitosť konzultovaná. Tento incident mal za následok pád Ókumovho kabinetu, ktorý bol neskôr nahradený Teraučim Masatakem. Lenže agresívna politika Japonska voči Číne mala za následok negatívne vnímanie čínskeho obyvateľstva a prejavovala sa ich snahou o získanie nezávislosti, ktorú si vysvetlíme neskôr.

Teraučiho vláda musela počas svojej existencie čeliť problémom v oblasti zahraničnej politiky. Októbrová revolúcia, ktorá vypukla v Rusku a vytvorila nestabilnú situáciu na Sibíri, donútila Teručiho kabinet zasiahnuť pre obavy z šírenia bolševickej revolúcie do Kórey a Mandžuska, čím by boli ohrozené geopolitické a ekonomické záujmy Japonska. Po urovnaní vzťahov sa západnými veľmocami sa Japonsko zapojilo do spoločnej akcie proti bolševikom a na Sibíri zotrvali až do roku 1922, keď pre vnútropolitický nátlak museli od vojenskej operácie upustiť. Vtedy predseda vlády Teručí rezignoval na svoj post pre zvýšenie cien ryže, ktorá vyvolala búrku nepokojov medzi najmä vidieckym obyvateľstvom. Na jeho miesto bol vymenovaný Hara Kei.

Premiér Hara nastúpil na úrad v čase, keď bolo Japonsko už formálne uznané ako svetová veľmoc a po prvej svetovej vojne bola aj členom tzv. Veľkej päťky (združujúca krajiny Spojených štátov amerických, Spojeného kráľovstva, Francúzska, Talianska a Japonska). Preto sa Harov kabinet rozhodol využiť svoj vplyv a japonská vláda vyslala

svojich delegátov Saiondžiho Kinmočiho a Makina Nobuakiho, ktorí mali naliehať na uznanie územných nárokov provincie Šantung a ostrovov v Tichom oceáne, hoci už musela ustúpiť od svojich Dvadsaťjeden požiadaviek. Taktiež mali navrhnúť dodatok k Versaillskej zmluve týkajúcej sa rasovej rovnosti. Reakcia japonskej delegácie bola rozmanitá. Na jednej strane sa jej podarilo zabezpečiť územné zisky a členstvo v Spoločnosti národov, ale neúspela pri presadzovaní klauzuly rasovej rovnosti v Dohovore Ligy národov, čo viedlo k rozhorčeniu mnohých japonských politikov. Japonská delegácia sa stiahla z mierovej konferencie aj preto, lebo sa nezaujímal o dianie v Európe.

Sklamanie z Parížskej mierovej konferencie pociťovali aj iné krajiny Ázie, ktoré dúfali v lepšie a spravodlivejšie usporiadanie sveta. Známych 14 bodov prezidenta Woodrowa Wilsona, ktorý mal zabezpečiť právo národov na sebaurčenie, dodávala nádej národne orientovaným obyvateľom Kórey a Číny (hlavne medzi študentmi a inteligenciou). Lenže mierová konferencia nezabezpečila žiadne práva pre tieto národy, čo viedlo k demonštráciám v spomínaných krajinách, ktoré boli brutálne potlačené.

Kórejskí nacionalisti zvolali 1. marca 1919 demonštráciu, v ktorom požadovali národnú nezávislosť od Japonska. Výber dátumu nebol náhodný, keďže o dva dni neskôr sa mala konať ceremónia na počesť posledného kórejského monarchu Gojonga. Vodcovia demonštrácií podpísali vyhlásenie nezávislosti a čakali na zatknutie. Cieľom tohto aktu malo byť podnecovanie tunajšieho obyvateľstva, aby bojovali za nezávislosť svojej krajiny. Lenže protesty začali naberať na sile, čo viedlo k jej brutálnemu potláčeniu japonskými autoritami.⁵⁰

Ani čínski nacionalisti si neviedli lepšie ako kórejski. Sklamaní z výsledkov mierovej konferencie, tisícky študentov sa zhromaždili 4. mája, teda dva mesiace po potlačení demonštrácií v Kórey, v Bráne nebeského pokoja (Tchien-an-men), kde vyjadrovali svoju nespokojnosť s „okupáciou“ provincie Šantung Japonskom. Demonštrácie ale čoskoro prepukli v násilné akty, v ktorom Číňania podpálili dom projaponského čínskeho ministra a dobili čínskeho ministra v otázkach Japonska. Protesty viedli taktiež k bojkotu japonského tovaru a násilnosti voči japonským rezidentom. Následne zasiahla polícia a väčšina protestujúcich skončila vo väzení.⁵¹

Pre tieto udalosti sa Harov kabinet rozhodol od odklonu politiky vojenskej intervencie smerom k politike spolupráce a koexistencie. Najviac sa táto politika prejavila počas

---

⁵⁰ Borthwick, M.: Pacific Century: The Emergence of Modern Pacific Asia. Westview Press, 2nd edition, New York 1998, s. 193-194

⁵¹ Fairbank J. K., Goldman M.: China: A New History. The Belknap Press of Harvard University Press, 2nd edition, London 2006, s. 267

Washingtonskej konferencii, uskutočňovanej v rokoch 1921-1922. Cieľom tejto konferencie malo byť stanovenie tonáže na bojové lode jednotlivých štátov (konkrétne sa to týkalo Spojených štátov, Spojeného kráľovstva a Japonska), ktorá mala znemožniť nadmerné zbrojenie v tejto oblasti a dosiahnutie rovnováhy v tichomorskej oblasti. Ďalšia otázka sa týkala dohody o britsko-japonskej spolupráci, ktorá mala byť nahradená alebo predĺžená. Výsledkom konferencie bolo zrušenie britsko-japonskej aliancie, ktorá bola nahradená multilaterálnou dohodou zahŕňajúcou okrem troch spomenutých krajín aj Francúzsko. Ďalej bola dohodnutá zmluva o obmedzení vojenského námorníctva, v ktorom Japonsko prijalo najnižší pomer námornej flotily oproti britskej a americkej (5:5:3).⁵² Nakoniec muselo Japonsko súhlasiť s návratom provincie Šantung Číne. Hoci sa môže zdať, že zmluva bola nevýhodná, Japonsku sa podarilo si vybojovať určité výsady. V Šantungu si ponechala ekonomické práva a Spojené štáty a Británia sa zaviazali, že nebudú budovať vojenské základne v Tichomorí. Za vlády Hary sa Japonsko stalo členom Spoločnosti národov, čím sa stalo plnohodnotným hráčom na medzinárodnej politike. Washingtonská konferencia spolu s členstvom v Spoločnosti národov sa stala základom zahraničnej politiky Japonska, v ktorom jej záujmy mali byť uplatňované prostredníctvom diplomacie a multilaterálnych dohôd. Táto koncepcia sa neskôr stala známa ako Šideharova diplomacia, menovaná podľa japonského diplomata Šideharu Kidžúra, ktorý viedol japonskú delegáciu počas Washingtonskej konferencie, a vydržala počas 20. rokov.

Napriek podpore Šideharovej diplomacie zo strany japonských politických predstaviteľov nie všetci ju prijali s nadšením. Významná zložka, ktorá mala silný vplyv na politické dianie bola armáda. Len s nevôľou sa prizerali na zahraničnú politiku Japonska, ktorá robila škrt vo vojenských výdavkoch a presadzovala znižovanie zbrojenia, a politikov považovali za skorumpovaných ľudí, ktorí hľadeli len na svoje záujmy. Neskôr zohrala armáda kľúčovú úlohu pri vývoji politickej scény Japonska.

Nástup militantnej diplomacie

Šideharova diplomacia postupne strácala na sile pre vzostup čínskeho nacionalizmu a pre nárast moci vojenských predstaviteľov na domácu a zahraničnú politiku. Prvé konflikty sa začali prejavovať už počas Washingtonskej konferencie, keď japonskí námorní dôstojníci nesúhlasili s obmedzením vojenských lodí v neprospech Japonska. Táto nespokojnosť

---

⁵² Borthwick, M.: Pacific Century: The Emergence of Modern Pacific Asia. Westview Press, 2nd edition, New York 1998, s. 202

vyvrcholila s prejavom otvoreného nesúhlasu s londýnskou námornou zmluvou z roku 1930. Japonské námorné vedenie presadzovalo pomer ťažkotonážných plavidiel v pomere 7:10 voči americkým plavidlám. Vláda pod vedením Hamagučiho Osačiho urobila kompromis pod tlakom Spojených štátov a Spojeného kráľovstva, v ktorom pomer námorníctva mal byť stanovený v pomere 6:10. Výsledkom rokovaní viedol k otvorenému nesúhlasu a sám Hamaguči sa takmer stal obeťou atentátu. Táto udalosť bola ale prvým krokom k zvyšovaniu vplyvu vojenských dôstojníkov.⁵³⁵⁴

Ďalším problémom, s ktorým sa muselo japonské politické vedenie popasovať, bol nárast čínskeho nacionalizmu. Hoci čínski vojvodcovia medzi sebou súperili o moc, počas prvej polovice 20. storočia sa rozmáhal antijaponský sentiment. K tomu koncom 20. rokov sa Čankajšek rozhodol zjednotiť svoju krajinu. Tento sled udalostí znepokojoval japonských predstaviteľov, ktorí v tom videli ohrozenie záujmov Japonska. Keď na post predsedu vlády nastúpil generál Tanaka Giiči v roku 1927, poslal vojenské jednotky na ochranu svojich ekonomických záujmov v Šantungu a Mandžusku a na zabránenie Čankajškovi nadobudnúť prevahu v Číne, hoci boli snahy o diplomatické riešenie sporov. Vojenská intervencia viedla k bojom medzi japonskými a čínskymi jednotkami, ktorá sa skončila upevnením svojich pozícií v Šantungu.

Tým sa ale problémy neskončili. Japonské jednotky (známe ako kwantunská armáda), nachádzajúce sa v polostrove Liao-tung a v Juhomanžuskej železnici, boli nespokojné v ich ponímaní s Tanakovou umiernenou politikou voči Číne a rozhodli sa prebrať iniciatívu na získanie úplnej kontroly Mandžuska. V roku 1928 spáchali atentát na čínskeho vojvodu Čang Cuo-lina, ktorý bol naklonený spoluprácou s Japonskom. Týmto aktom chceli primäť politické vedenie, aby namiesto spolupráce s Čankajškom tvrdo zasiahli na kontrolu Mandžuska. Atentát na Čang Cuo-lina spôsobil rozruch u politikov aj u samotného cisára, ktorí sa dožadovali odpovede príčiny Čangovej smrti a potrestanie vinníkov.⁵⁵ Samotný cisár bol nespokojný s politickou aktivitou premiéra Tanaku, ktorý ho neinformoval o vojenskej aktivite v Mandžusku a bol len pasívnym pozorovateľom diania.⁵⁶ Tanaka nemohol pre odpor vojenských predstaviteľov urobiť nič a rezignoval zo svojej funkcie.

---

⁵³ Mason R. H. P., Caiger J. G.: Dějiny Japonska. FIGHTERS PUBLICATIONS, Praha 2007, s. 332

⁵⁴ Tipton, Elise K.: Modern Japan: A social and political history. Routledge, London and New York 2005, s. 90

⁵⁵ Jansen, Marius B.: The Making of Modern Japan. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 2002, s. 525-526

⁵⁶ Bix, H. P.: Hirohito and the Making of Modern Japan. HarperCollins Publishers, New York 2016, s. 207

Konflikt vyvrcholil rokom 1931, keď kwantunská armáda umiestnila bombu a následne ju odpálila v Juhomandžuskej železnici, ktorú sami mali na kontrolu. Tento incident, známy ako Mukdenský incident, slúžil ako dôvod na kontrolu celého Mandžuska pod zámienkou sebaobrany. Do roku 1932 sa im podarilo získať celé územie pod svojou kontrolou. Umiernený politik a premiér Inukaj Cujoši sa pokúsil vyriešiť konflikt diplomatickou cestou, ale bol zavraždený ultranacionalistami.

Tento akt ukončil Šideharovu diplomaciu. Spoločnosť národov odsúdila vojenský útok na Mandžusko pre porušenie Briand-Kellogovho paktu z roku 1928, ktorým sa zakazovalo použitie vojny ako nástroja zahraničnej politiky (pakt bol podpísaný aj samotným Japonskom)⁵⁷ a v roku 1933 Japonsko z tejto organizácie vystúpilo. Politika internacionalizmu bola nahradená politikou imperializmu a vojenského rozširovania svojho vplyvu. Zamerali sa na získanie dominantného postavenia v Ázii bez obmedzenia a dohôd so západnými veľmocami.

Napriek expanzívnej zahraničnej politike japonskí vojenský predstavitelia sa nepripravovali na veľký ozbrojený konflikt. Ale rastúca nespokojnosť Číny s japonskou okupáciou viedla v roku 1937 k ozbrojenému konfliktu medzi japonskými a čínskymi vojenskými jednotkami na moste Marca Pola. Japonsko následne vyslalo svoje jednotky a obsadilo Peking a Šanghaj. K ukrutnostiam došlo ale počas bojov v Nankingu, kde sa viedli krvavé boje a v ktorom boli obyvatelia vystavení teroru známemu ako Nankingský masaker.⁵⁸ Tieto boje boli začiatkom druhej čínsko-japonskej vojny a následne sa stala súčasťou najväčšieho vojenského konfliktu v dejinách ľudstva, druhej svetovej vojny.

---

⁵⁷ Krejčí, O.: Mezinárodní politika. Páté vydání. EKOPRESS, Praha 2014, s. 89

⁵⁸ Borthwick, M.: Pacific Century: The Emergence of Modern Pacific Asia. Westview Press, 2nd edition, New York 1998, s. 203

Záver

Politický vývoj Japonska v medzivojnovom období nebol samostatnou kapitolou, ktorá sa odohrala bez vplyvu vonkajších okolností a udalostí, ktoré tomu sprevádzali. Cieľom tejto práce bolo chronologicky odhaliť a popísať tieto udalosti, ktoré viedli k vzniku moderného Japonska a ako sa následne vyvíjala vnútorná a zahraničná politika krajiny.

Hlavné udalosti, ktoré mali vplyv na politický vývoj Japonska, bolo niekoľko. Jednou z nich môžeme považovať príchod americkej flotily na čele s komodorom Perrym do Japonska, čím sa krajina otvorila okolitému svetu. Následne sa muselo Japonsko popasovať s krízou, ktorú sprevádzali spory medzi prívržencami cisára a šogunátom, čo viedlo k pádu šogunátu a reštaurácii Meidži. Vo vnútornej politike sa snažili budovať inštitúcie západného typu a v zahraničnej politike sa snažili o získanie dominantného postavenia v Ázii cez spoluprácu, ale hlavne neskôr vojenskou intervenciou, ktorá viedla ku konfliktu s Čínou v Mandžusku a ktorý sa stal súčasťou veľkého ozbrojeného konfliktu v dejinách ľudstva. Spory a nespokojnosť, ktorá rástla najmä medzi armádou, viedla k tomu, že sa z Japonska postupne stal nedemokratický štát, ktorá bola dovŕšená zavraždením premiéra Cujošiho.

V prvej kapitole sme sa venovali príchodu Perryho námorníctva do Japonska a postupné otvorenie sa Japonska iným, najmä európskym krajinám a Spojenými štátmi. Popísali sme uzatváranie nerovnoprávných zmlúv a nespokojnosť tried samurajov z politiky šogunátu, ktorá viedla k jeho pádu a reštaurácii cisárstva. Následne sme opísali vznik politických inštitúcií podľa vzoru krajín Západu.

Druhá kapitola sa venovala vnútropolitickému daniu a uviedla vznik a pád jednotlivých japonských vlád, formovaniu demokratických princípov a udalosti, ktoré viedli k následnému prechodu na autoritatívny režim. Taktiež sme sa zaoberali štruktúrou politickej moci, aký vplyv mali volené a nevolené orgány a opísali sme aj angažovanosť Japoncov v politike a ich boj za občianske a sociálne práva a ideológie, ktoré formovali spoločnosť.

Tretia kapitola sa venovala japonskej zahraničnej politike. Začali sme zahraničnou politikou za éry Meidži a prechodu od nerovnoprávného postavenia Japonska k jej uznaniu za svetovú veľmoc. V tom období sa Japonsko aktívne angažovalo v susedných krajinách, hlavne v Číne a Kórey, na získanie dominantného postavenia v Ázii. Postupne sa Japonsko angažovalo aj v Parížskej mierovej konferencii na potvrdenie svojho vplyvu a snahy o

uplatňovanie politiky internacionalizmu, ktorá bola postupne nahradená vojenskými intervenciami.

Môžeme ale s určitosťou skonštatovať, že Japonsko po otvorení svojich hraníc sa stalo modernou krajinou, keď prevzala mnohé prvky z krajín Západu na budovanie svojej ekonomiky a politických inštitúcií. Bohužiaľ, nepodarilo sa mu formovať demokratické myslenie u tamojšieho obyvateľstva, čo malo za následok nástup autoritatívneho režimu. Pri zahraničnej politiky sa usilovala o veľmocenské postavenie. Napriek snahe o spoluprácu a uplatňovania politiky internacionalizmu to prerástlo k imperiálnej politike a kolonializmu, ktorá ale nebola uplatňovaná len zo strany Japonska, ale najmä krajín západnej Európy. Politický vývoj Japonska v medzivojnovom období bol veľmi dynamický a bohatý na udalosti, ktoré formovali krajinu.

Existuje mnoho interpretácií a názorov na politický vývoj Japonska v medzivojnovom období. V tejto práci sme sa pokúsili s využitím literatúry a internetu ich objasniť.

Zoznam použitej literatúry

1. Fairbank J. K., Goldman M.: China: A New History. The Belknap Press of Harvard University Press, 2nd edition, London 2006, ISBN 0-674-01828-1
2. Borthwick, M.: Pacific Century: The Emergence of Modern Pacific Asia. Westview Press, 2nd edition, New York 1998, ISBN 0-8133-3471-3
3. Mason R. H. P., Caiger J. G.: Dějiny Japonska. FIGHTERS PUBLICATIONS, Praha 2007, ISBN 978-80-86977-13-3
4. Tipton, E. K.: Modern Japan: A social and political history. Routledge, London and New York 2005, ISBN 0-415-18538-6
5. Gordon, A.: A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present. Oxford University Press, New York 2003, ISBN 0-195-11061-7
6. Vasiljevová, Z.: Dějiny Japonska. NAKLADATELSTVÍ SVOBODA, Praha 1986, ISBN 25-088-86
7. Jansen, M. B.: The Making of Modern Japan. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 2002, ISBN 0-674-00991-6
8. Krejčí, O.: Mezinárodní politika. Páté vydání. EKOPRESS, Praha 2014, ISBN 978-80-87865-07-1
9. Bix, H. B.: Hirohito and the Making of Modern Japan. HarperCollins Publishers, New York 2016, ISBN 978-0-06-256051-3
10. Damankoš, M.: Dejiny III. 20. storočia 1914-1991. EUROLITERA, 2005, ISBN 80-968520-2-7

Internetové zdroje

11. Britannica. Twenty-one Demands. [online]. [cit. 2020-8-5] UK: Britannica, 2020 [online]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/event/Twenty-one-Demands>
12. Britannica. Shidehara Kijūrō. [online]. [cit. 2020-8-5] UK: Britannica, Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Shidehara-Kijuro>
13. GUERNICA. Wilson and the Racial Equality Clause. [online]. [cit. 2020-8-5] USA: GUERNICA, 2015, Dostupné na: <https://www.guernicamag.com/andrew-s-lewis-wilson-and-the-racial-equality-clause/>

14. [https://en.wikipedia.org/wiki/Paris_Peace_Conference_\(1919%E2%80%931920\)#Racial_equality_proposal](https://en.wikipedia.org/wiki/Paris_Peace_Conference_(1919%E2%80%931920)#Racial_equality_proposal) (cit. 2020-7-5)
15. Britannica. Paris Peace Conference. [online]. [cit. 2020-8-5] UK: Britannica, 2020, Dostupné na: <https://www.britannica.com/event/Paris-Peace-Conference>
16. HISTORY. Fourteen Points. [online]. [cit. 2020-10-5] USA: HISTORY, 2020, Dostupné na: <https://www.history.com/this-day-in-history/wilson-delivers-fourteen-points-speech>
17. NPR. A Century Later: The Treaty Of Versailles. And Its Rejection Of Racial Equality [online]. [cit. 2020-10-5] USA: NPR, 2019, Dostupné na: <https://text.npr.org/s.php?sId=742293305>
18. Britannica. Treaty of Shimonoseki. [online]. [cit. 2020-8-5] UK: Britannica, 2020, Dostupné na: <https://www.britannica.com/event/Treaty-of-Shimonoseki>
19. US-China Institute. Treaty of Shimonoseki, 1895. [online]. [cit. 2020-8-5] USA: US-China Institute, Dostupné na: <https://china.usc.edu/treaty-shimonoseki-1895>
20. National Archives. Treaty of Kanagawa. [online]. [cit. 2020-8-5] USA: National Archives, 2017, Dostupné na: <https://www.archives.gov/exhibits/featured-documents/treaty-of-kanagawa>